

Михайло Шутий,

кандидат юридичних наук, доцент,
консультант-експерт Інституту Управління
державної охорони України
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 351.749

Державна охорона органів державної влади України та посадових осіб: актуальні проблеми удосконалення чинного законодавства

На сьогодні обов'язковою функцією будь-якої суверенної держави є забезпечення національної безпеки, яке включає в себе велику кількість напрямів. Серед них можна виділити як основні: захист державного суверенітету, захист територіальної цілісності, захист конституційного ладу, прав і свобод громадян від реальних та потенційних загроз. Питання щодо забезпечення національної безпеки є також складним і його мають вирішувати правоохоронні органи, а також державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями. Одним з таких державних органів є Управління державної охорони України. Управління є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові України та підконтрольним Верховній Раді України.

Система діяльності Управління державної охорони України в Україні була сформована одразу після прого-

лошення незалежності України. Працівники Управління державної охорони України ефективно виконують покладені на них обов'язки і як результат не допускалося масштабних надзвичайних ситуацій які стосуються як органів державної влади так і керівників органів державної влади.

Разом з тим, враховуючи зміни, які відбуваються як у світі так і в Україні, агресією Російської Федерації, захопленням частини території України та намаганням створити хаос в Україні захопити окремі органи державної влади та їхніх керівників на порядку денному стало питання про перегляд функцій Управління державної охорони України, його завдань та напрямів діяльності

Питання забезпечення національної безпеки неодноразово порушувалося вченими в багатьох працях. На нашу думку, треба виділити декілька напрямів щодо висвітлення та аналізу правопорушень національної безпеки. Перше – це загальний стан

національної безпеки та заходи щодо її забезпечення. Зазначені питання розглядалися Ліпканом В. А. [1], Нижник Н. Р., Ситником Г. П., Білоусом В. Т. [2] Горбуліним В. П. [3] та низкою інших дослідників. Інший напрям стосується окремих видів безпеки, як складових національної безпеки та діяльності окремих державних органів, які беруть участь в охороні як національної безпеки так і її окремих елементів [4, 5, 6]. Існують також і інші напрями, наприклад, контроль за діяльністю органів, які забезпечують національну безпеку України та т. ін.. Разом з тим, не дуже часто висвітлювалась роль Управління державної охорони в науковій літературі. Це викликано кількома причинами. Перш за все, дане управління не висвітлює своєї діяльності, форм і методів, які використовуються, а з іншого боку саме по собі Управління державної охорони не відіграє тієї ролі у сфері охорони національної безпеки як Служби безпеки України, Національна поліція, Державна служба надзвичайних ситуацій та ряд інших. Разом з тим роль Управління державної охорони є важливою а її законодавче забезпечення має відповідати вимогам сучасності

Діяльність Управління державної охорони України є мабуть найменш висвітленою в науковій літературі. Це викликано різними причинами, але головною з них є те, що така діяльність є досить вузькою. Державна охорона здійснюється стосовно Голови Верховної Ради України; Прем'єр-міністра України; Голови Конституційного Суду України; Голови Верховного Суду; Першого заступника Голови Верховної Ради України; Першого віце-прем'єр-міністра України; Міністра закордонних справ України; Генерального прокурора [7].

На нашу думку, мабуть є необхідність щодо розширення кількості об'єктів та посадових осіб, які підлягають державній охороні. Це може бути Голова Вищого антикорупційного суду, Голова Національного

банку та деякі інші особи, відсутність яких може впливати на стан національної безпеки та інші важливі чинники існування держави.

Є зауваження і до ряду інших положень Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» Наприклад, стаття 8 закону передбачає, що особи, які охороняються, зобов'язані відповідально ставитися до власної безпеки, а також сприяти органам державної охорони у здійсненні покладених на них завдань [7]. Разом з тим, таке загальне формулювання не накладає на осіб, які охороняються, чітких вимог стосовно їх охорони. Мабуть доцільно доповнити дану статтю вимогами про дотримання вимог режиму секретності щодо заходів забезпечення їх державною охороною, розголошення даних якого може вплинути на здійснення охорони.

Крім того, є доцільним зобов'язати зазначених осіб щодо невідкладного повідомлення будь-якої інформації, яка їм стала відома і має загрозу для здійснення ефективної охорони, а також дотримуватися вимог Управління державної охорони України, які стосуються особистої безпеки охоронюваних осіб. Для більш чіткого розуміння важливості такої охорони доцільно щоб особи, які охороняються, надавали письмову згоду на здійснення охорони.

Таким чином, охорона осіб, які виконують державні функції, прирівнюється до охорони національної безпеки.

До законодавства щодо охорони осіб та об'єктів, які становлять систему національної безпеки треба відносити не тільки місця роботи державних осіб, а також місця їхнього відпочинку, перебування членів їх сімей та інших місць, які є потенційними для вчинення нападу чи терористичного акту.

В існуючому законодавстві відсутні чіткі норми щодо діяльності працівників Управління державної охорони України щодо виявлення, запо-

бігання і аналізу загроз безпеці осіб та об'єктів, які охороняються. З цією метою мабуть є доцільним створити спеціальний підрозділ, який би забезпечував аналіз всіх ситуацій та небезпек, які виникають, виникали, чи будуть виникати. В законодавчому порядку є доцільним закріпити питання про негайне інформування працівників Управління державної охорони України та його керівництва про факти посягань на охоронювані об'єкти або охоронюваних осіб. Дана інформація може бути отримана іншими правоохоронними органами або державними органами чи окремими громадянами. З цією метою необхідно встановити постійний зв'язок між правоохоронними органами з метою обміну інформацією, а для громадян і інших осіб встановити окремий телефонний номер, який має бути доступним цілодобово.

Варто зазначити, що працівники Управління державної охорони України повинні мати законне право під час здійснення державної охорони розташовувати на території органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності необхідні сили та засоби, а крім того встановлювати режим і визначати режимну територію у місцях постійного та тимчасового перебування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона та обмежувати права громадян, які можуть намагатися перешкоджати здійсненню державної охорони.

Крім того, є необхідність введення законодавчих норм стосовно не допуску громадян на окремі ділянки місцевості та об'єкти, вимагати від них залишатися на конкретних міс-

цях або залишити їх, якщо це необхідно для забезпечення безпеки осіб та об'єктів, визначених цим Законом, за необхідності із залученням сил та засобів Національної поліції, або Національної гвардії України.

Є необхідність обмеження і різних видів діяльності, яка здійснюється в місцях де перебувають охоронювані особи.

Працівники Управління державної охорони України мають погоджувати, а у разі необхідності припиняти проведення усіх видів робіт на охоронюваних об'єктах, прилеглий до них території, акваторії, на трасах проїзду осіб щодо яких здійснюється державна охорона.

Такі заходи повинні здійснюватися в інтересах національної безпеки України.

Виходячи з викладеного, можна зробити наступні висновки:

1. Діяльність Управління державної охорони України є важливим елементом забезпечення національної безпеки і має бути організована більш чітко. Мабуть можна сформулювати пропозицію щодо зміни назви Управління державної охорони України на Службу державної охорони України.

2. Для більш ефективного здійснення охорони державних об'єктів та осіб, які виконують функції держави доцільно також в законодавчому порядку закріпити норму про невідкладне інформування працівників Управління державної охорони України про всі факти погроз вчинення терористичних актів або неадекватної поведінки осіб, що може бути загрозою як для об'єктів, які охороняються так і для охоронюваних осіб.

Список використаних джерел

1. *Ліпкан В. І.* Теоретичні основи та елементи національної безпеки України. Монографія / Володимир Анатолійович Ліпкан. К.: Текст, 2003. 600 с.
2. *Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т.* Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку). Навч посібник. / Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус. К.: Преса України, 2000. 304 с.

3. *Світова гібридна війна: український фронт* : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с.

4. *Туркот М. С.* Проблеми законодавчого забезпечення складових воєнної безпеки. // Законодавство у сфері воєнної безпеки: виклики, проблеми, шляхи удосконалення. К. Інститут законодавства Верховної Ради України. 2016.

5. *Ярмиш О. Н.* Воєнна безпека як складова національної безпеки: сучасні виклики та проблеми законодавчого забезпечення. // Законодавство у сфері воєнної безпеки: виклики, проблеми, шляхи удосконалення. К. Інститут законодавства Верховної Ради України. 2016.

6. *Дорошенко М., Ткаченко В.* Гибридная война»: истоки и политические последствия Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 14. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014.

7. *Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб*: Закон України від 4 березня 1998 р. № 160/98-ВР Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 35, ст.236